

VAPAAEHTOINEN LAPSETTOMUUS KUVALLISESSA IL- MAISUSSA

Ronkainen Maria

Opinnäytetyö

Kuvataiteilija koulutus
Kuvataiteilija (AMK)

2023

Kuvataiteilija koulutus
Kuvataiteilija (AMK)

Tekijä	Maria Ronkainen	Vuosi	2023
Ohjaaja(t)	Eija Rajalin		
Toimeksiantaja			
Työn nimi	Vapaaehtoinen lapsettomuus kuvallisessa ilmaisussa		
Sivumäärä	40+4		

Opinnäytetyön aiheena oli vapaaehtoinen lapsettomuus kuvallisessa ilmaisussa sekä ennen, että nykypäivänä. Tarkoituksena oli tutkia sitä, miten vapaaehtoista lapsettomuutta on kuvattu aikojen saatossa visuaalisella tasolla ja kuinka itse voisin taidemaalarina tuottaa öljyvärein nykypäivään lisää kuvallista materiaalia vapaaehtoisesta lapsettomuudesta. Lopullisena tavoitteena oli omaehtoisen taiteellisen produktion toteuttaminen aihealueesta öljyvärein tarkasteltuna taidemaalarin silmin.

Opinnäytetyössä oli kyse laadullisesta tutkimuksesta ja tarkalleen ottaen sen alalajista, taiteellisesta tutkimuksesta. Tutkimusmenetelmänäni tarkastelin vapaaehtoista lapsettomuutta käsitteleviä vanhempia kuvia sekä itse opinnäytetyöprosessin aikana tuottamiani kuvia formalistisen teorian ja semioottisen analyysin kautta. Opinnäytetyö antoi vastauksia kysymykseen, kuinka aiemmin on taiteen keinoin kuvattu sitä, että lapsi ei olekaan tervetullut. Totesin aihetta käsittelevän kuvaston olevan pääosin sarjakuva.

Vapaaehtoisen lapsettomuuden suhdetta kuvalliseen ilmaisuun ei aiemmin ollut tutkittu Suomessa. Johtopäätöksenä on, että tämä opinnäytetyö voi luoda pohjan tuleville, tarkemmille tutkimuksille vapaaehtoisen lapsettomuuden ja kuvallisen ilmaisun suhteesta sekä taidehistoriassa että nykytaiteessa. Opinnäytetyön tuloksista tärkeimpänä voidaan kuitenkin pitää sen tiedostamista, että vapaaehtoisesta lapsettomuudesta voi todellakin luoda lisää visuaalista materiaalia entisten jatkoksi, koska se on aihealue, jota ei ole tutkittu eikä kuvattu paljoakaan taiteen keinoin.

Avainsanat vapaaehtoinen lapsettomuus, sterilisaatio, maalaus-taide, kriittinen taide, sarjakuva, toisinajattelu, yhteiskuntakriittisyys

Degree Programme in Fine Arts
Bachelor of Culture and Arts

Author	Maria Ronkainen	Year	2023
Supervisor(s)	Eija Rajalin		
Commissioned by			
Title	Voluntary childlessness in pictorial expression		
Number of pages	40+4		

The topic of the thesis was voluntary childlessness in a pictorial expression, both in the past before and at the time of this study. The purpose was to study how voluntary childlessness has been depicted over time on a visual level and how I could, as a painter, produce more pictorial material about voluntary childlessness with oil paints. The final goal was the realization of a self-directed artistic production of the subject area in oil colors, viewed through the eyes of a painter.

This thesis is about qualitative research and, strictly speaking, its subtypes artistic research. As my research method, I looked at older images dealing with voluntary infertility, as well as the images I produced during the thesis process itself, through formalist theory and semiotic analysis. The thesis answers the question of how in the past the fact that a child is not welcome has been depicted through the means of art. It dealt with the subject mainly using coming strip.

The relationship between voluntary childlessness and pictorial expression had not previously been studied in Finland. The conclusion is that this thesis can lay the groundwork for the future, for more detailed studies on the relationship between voluntary childlessness and pictorial expression in both art history and contemporary art.

However, the most important the results of the thesis can be considered the realization that more visual material can indeed be created about voluntary childlessness as a continuation of the previous ones, because it is a subject area that has not been researched, and not depicted much by means of art.

Keywords Voluntary childlessness, sterilization, painting, comic strip, critical art, social criticism, dissidence

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN	7
2.1 Tutkimusaineisto	7
2.2 Tutkimusmenetelmät	8
2.3 Aiempi tutkimus	9
3 VAPAAEHTOINEN LAPSETTOMUUS KUVALLISESTI ILMAISTUNA.....	11
3.1 Sarjakuvat	11
3.2 Haikarakuvat.....	14
3.3 Kieltomerkkikuvat.....	17
3.4 Muut huumorikuvat	18
4 OPINNÄYTETYÖN TAITEELLINEN OSUUS.....	20
4.1 Taiteellisen työskentelyn tekniikka	20
4.2 Omien aiempien teosten sisältö	20
4.3 Opinnäytetyön teoksien sisällöstä.....	22
4.4 Luonnokset	24
4.5 Työvaiheita.....	24
4.6 Valmiit taideteokset.....	28
5 POHDINTA	34
5.1 Jatkotutkimuksen tarve.....	34
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Vapaaehtoisessa lapsettomuudessa eli velaudessa, on kyse elämäntavasta ja Suomessa piilevästä alakulttuurista, joka pitää sisällään myös kuvallisen puolen. Yhteiskunnassamme vallitsee yleinen oletus siitä, että kaikki tekevät lapsia. Yksi taiteen tehtävistä on oletusten kyseenalaistaminen. Oletusta lisääntymisnormista voi rikkoa taiteen keinoin. Vapaaehtoinen lapsettomuus on eräänlaista toisinajattelua ja taide on parhaimmillaan, kun sen annetaan ajatella itse ja esittää toisin, olla siis tarvittaessa myös eri mieltä (Kiasma 2015, 13).

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, mitä voisin taidemaalarina itse tehdä sen eteen, että nykyisellään ehkä hieman yksipuolinen kuvasto saisi rinnalleen lisää visuaalista materiaalia. Liitän tutkielmaani selvitystä siitä, millaista kuvastoa on jo olemassa. Tavoite on luoda itse omaa vapaaehtoista lapsettomuutta koskevaa kuvastoa maalaustaiteen tavoilla. Tästä taiteellisesta produktiosta muodostuu opinnäytetyöni päätutkimuskysymys, joka kuuluu, että mitä itse voisin kuvataiteilijana tehdä, jotta vapaaehtoinen lapsettomuus tulisi enemmän esiin kuvataiteessa. Minulla on olemassa itse tuotettua aihetta käsittelevää maalaustaidetta, mutta jotta siitä saisi opinnäytetyön tasoista tutkielmaa, sitä tulisi työstää lisää. Kuvat, joita maalaan ovat usein värikkäitä, usein öljyväreillä ja ne voivat olla suurikokoisia. Olen pohjoisesta kotoisin, joten kykenen tuomaan taiteellisen produktioni myötä kuvastoon myös pohjoista ulottuvuutta ja Lapin kulttuuri voi näkyä teoksissani.

Tutkimustavoitteena on selvittää myös millaista vapaaehtoista lapsettomuutta koskeva tai sitä sivuava, aiemmin julkaistu kuvasto on ja kuinka on kerrottu ihmisille kuvallisen ilmaisun keinoin, että lapsi ei ole tervetullut. Tarkoitukseni on myös valottaa visuaalisuuden keinoin vapaaehtoisen lapsettomuuden yhteiskunnallista merkitystä käsittelemällä taiteessani kysymystä sterilisaatiolain nykyisestä ikärajasta, mikä on poliittinen kysymys.

Taiteellinen tutkimus on jo lähtökohtaisesti laadullinen menetelmä (Kallio 2021, 57). Tutkimusmenetelmäni on siis laadullinen tutkimus ja tarkalleen ottaen laadullisen tutkimuksen alalaji, taiteellinen tutkimus. Lähtökohtana kvalitatiiviselle eli laadulliselle tutkimukselle on se, että se on todellisen elämän kuvaamista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161).

Olemassa olevan kuvaston ja itse tuottamani kuvaston välillä on olemassa teknisiä eroavaisuuksia. Tuotan itse taidetta öljyvärein, eikä öljyväreiden tuotettua kuvastoa vapaaehtoisesta lapsettomuudesta juuri löydy. Omia teoksiani tarkastelen formalistisen ja semioottisen teorian läpi. Semioottisen teorian pohjalta on hyvä kysyä, mitä kuvat merkitsevät, millaiseen maailmankuvaa ne viittaavat ja kuinka ne valaisevat ihmisen maailmaa (Vuoristo 1997, 277). Monet muiden tuottamat vapaaehtoisesta lapsettomuudesta kertovat kuvat ovat kytköksissä kieleen. Niihin on tehty kielellisiä lisäyksiä, joiden kautta kuvien tulkinta joko muuttuu tai saa lisää sisältöä. Formalistit ovat tuoneet yleiseen tietoisuuteen ajatuksen kuvien kielestä (Seppä 2012, 99). Siksi pyrin tarkastelemaan formalistisen teorian kautta myös niitä muiden tekemiä kuvia, jotka valikoituvat lähdeaineistokseni.

Olen etsinyt vapaaehtoista lapsettomuutta käsittelevää visuaalista materiaalia aineistoksi tutkielmaani. Vapaaehtoisen lapsettomuuden kuvallinen puoli on aihealue, jota ei ole tutkittu. Aiempi vapaaehtoista lapsettomuutta koskeva tutkimus on painottunut sosiologiaan. Aiheesta on julkaistu Suomessa yksi väitöskirja, useampia pro gradu-töitä ja joitakin ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä. Opinnäytetyöni ei ole varsinaista jatkumoa aiemmille vapaaehtoista lapsettomuutta koskeville tutkimuksille, koska tässä on kyseessä toisenlainen näkökulma aiempaan tutkimukseen. Tarkastelen tutkimuskohdettani kuvataiteilijan silmin. Tässä opinnäytetyössä ei ole myöskään tavoitteena tutkia vapaaehtoista lapsettomuutta. Se ei ole kuvataiteilijan tehtävä. Sen sijaan tarkoituksena on pureutua siihen visuaaliseen ilmaisuun, joka on löydettävissä vapaaehtoisesti lapsettomien omasta maailmasta, ja tavoite on myös luoda lisää kuvastoa taiteellisen tuotannon kautta. Tarkoitus ei kuitenkaan ole tehdä historiakatsausta lapsikielteisestä kuvakulttuurista, jotta opinnäytetyö ei paisuisi liian suureksi. Opinnäytetyö rajautuu vain suomenkielisiin julkaisuihin.

2 TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN

Teen tutkielman tästä aihealueesta, koska olen tehnyt havainnon, että visuaalisen kuvakulttuurin ja vapaaehtoisen lapsettomuuden välisestä suhteesta ei ole varsinaista tutkimusta. Olen tiennyt noin kymmenvuotiaasta olevani vela ja oma-kohtainen suhde vapaaehtoisesti lapsettomien alakulttuuriin on tekijä, josta muodostuu suurin motivaationi tämän opinnäytetyön tekoon. Olen tehnyt omalta osaltani työtä sen eteen, että vapaaehtoinen lapsettomuus tulisi ilmiönä tunnetuksi Suomessa ja aiheetta koskevat ennakkoluulot murtuisivat. Olen toiminut aiemmin myös Vapaaehtoisesti Lapsettomat ry:n hallituksessa eri tehtävissä.

2.1 Tutkimusaineisto

Tutkielmani aineistona käytän kaikkea löytämäni aiempaa vapaaehtoista lapsettomuutta koskevaa tutkimusta sekä aiempaa taiteen tutkimusta mutta etsin tietoa myös muualta, kuten aiheesta kertovasta kirjallisuudesta ja lehtiartikkeleista. Aiemmat teokseni vapaaehtoisesta lapsettomuudesta ovat ensisijaisia aineistojani, koska ne antavat minulle välineen luoda itse jotain uutta. Toissijaisia aineistoja ovat muut, muiden tekemät, aiheetta käsittelevät löydettävissä olevat kuvat.

Minun tulee käydä tutkimusaineistoa hankkiakseni lävitse Facebookin vapaaehtoista lapsettomuutta käsittelevien ryhmien kuvakulttuuri ja etsiä kuvallisesta ilmaisusta tietoa ainakin sarjakuvista. Uskoakseni pääsen näihin käsiksi kirjaston avulla, mutta myös eri medioiden julkaisujen kautta ja nämä aineistot minun tulee itse kerätä.

Valokuvia en käytä lähdemateriaaleina, koska niistä ei näytä löytyvän kuvastoa, joka nimenomaan kertoisi vapaaehtoisesta lapsettomuudesta. Usein aiheetta on käsitelty valokuvissa kuvaamalla vapaaehtoisesti lapsettomia henkilöitä muotokuvan tapaan tai sitten sterilisaatiosaksia. Tällainen kuvasto ei sellaisenaan varsinaisesti kerro mitään aiheestaan. Esimerkiksi erilaiset piirrookset ovat paljon kuvaavampia.

Tässä vaiheessa tiedän, että puhuttaessa vapaaehtoisesta lapsettomuudesta kertovista kuvista, kyseessä on lähinnä sarjakuvan keinoin tuotettua kuvastoa ja joitain yksittäisiä huumorikuvia. Sarjakuvan keinoin vapaaehtoista lapsettomuutta

on käsitelty ainakin Nemissä sekä Viivin ja Wagnerin kautta. Myös Tympeiden tyttöjen kuvastosta löytyy yksittäinen lasten teon vastainen maininta. Yksittäisiin kuviinkin on usein liitetty jotain selittävää tekstiä ja selittävän tekstin käyttö näyttääkin olevan useasti käytetty ilmaisun tapa silloin, kun halutaan sanoa, että lapsi ei ole tervetullut tai lasten tekoa ei ymmärretä. Englanninkielisyys korostuu jossain määrin, mutta myös suomenkielistä kuvamateriaalia on olemassa.

Kuvastoa on löydettävissä ainakin internetistä laajassa mittakaavassa, tuhansittain, esimerkiksi vapaaehtoisesti lapsettomien omista Facebook-ryhmistä ja sarjakuvajulkaisuista. Aihetta koskeva kuvasto on hajallaan. Kukaan ei ole toistaiseksi luonut siitä yhtenäistä koostetta. Tämän opinnäytetyön ei ole tarkoitus olla kattava kooste ihan kaikesta, vaan koska kuvien määrä on jättimäinen, rajaan tässä opinnäytetyössäni vapaaehtoisesta lapsettomuudesta kertovan kuvaston karkeasti neljään osaan: sarjakuviin, haikarakuviin, kieltomerkkikuviin ja muihin huumorikuviin.

Jotta tämä opinnäytetyöni ei paisuisi kohtuuttoman suureksi, rajaan analysoitavat kuvat oman makuni mukaan: minulle taiteessa on tärkeää joko kirkkaat värit tai selkeä muotokieli. Jos näistä edes toinen ei toteudu, kuva jää ulkopuolelle tästä opinnäytetyöstä. Rajaan kuvat myös kielen mukaan ja käytän ainoastaan suomenkielistä kuvastoa. Englanninkielistä kuvamateriaalia vapaaehtoisesta lapsettomuudesta on olemassa paljon. Opinnäytetyöstäni tulisi liian laaja, jos hyväksyisin vieraskielistä materiaalia mukaan.

Vapaaehtoista lapsettomuutta käsittelevät median tuotokset toistavat usein itseään, välittäen perhe-elämästä kuvaa sosiaalisena normina, eivätkä välttämättä kerro aiheesta mitään uutta, mikä ei jo olisi tutkimuksen kautta yleisessä tiedossa. Media usein tuottaa ulostuloissaan tarinoihin pohjautuvia julkaisuja, joissa keskeinen kysymys on se, että vapaaehtoista lapsettomuutta joutuu selittelemään, vaikka sen, että ei vain tahdo lapsia, pitäisi riittää. Siksi median tuotoksia ei käytetä aineistona tässä opinnäytetyössä kovin paljoa.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänäni olevalle laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä se, että siinä pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Kuvan ja tulkinnan onnistumisen

kriteerit ovat kulttuurisesti ja historiallisesti muuttuvia (Seppä 2021, 21). Siksi aika ja kulttuuri, jossa elän, vaikuttaa siihen, kuinka tässä opinnäytetyössäni onnistun.

Tieteellinen tutkimus perustuu aina luotettaviin havaintoihin, jotka ovat olennaisia ongelman asettelun, tutkimusmetodien ja teoreettisen viitekehyksen kannalta (Vilkka 2006, 14). Havainnoinnissa kyse on siitä, että tutkija tarkkailee enemmän tai vähemmän objektiivisesti tutkimuksen kohdetta (Metsämuuronen 2005, 227). Laadullisessa tutkimuksessa tiedonhakuvälineenä voidaan käyttää havainnointia silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä tiedetään vähän tai ei ollenkaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81). Tässä opinnäytetyössä aiempaa tietoa aihealueesta ei kovin paljoa ole olemassa valmiiksi. Havainnoinnin tapoja on erilaisia ja niihin vaikuttaa se, kuka tutkija on ja mistä hän tulee. Kun tutkimusaineisto perustuu pääasiallisesti havainnointiin, havainnoija ei koskaan havainnoi ilman omia tunteitaan ja tuntemuksiaan (Grönfors 1985, 182). Tämän opinnäytetyön osalta aisteista näköaisti on se, jonka perusteella havainnot syntyvät. Kyse on siis siitä, että tutkitaan kuvia.

Kun lähdetään tekemään taiteellista tutkimusta, ensin täytyy määrittää se, mitä ollaan tekemässä. Taiteellista tutkimusta määriteltessä jäsennetään usein se, onko kyseessä taidetta käsittelevä tutkimus, tutkimusta taiteen tekemisen käytännöstä vai taiteellinen tutkimus jostakin taiteen ulkopuolisesta aiheesta (Huhmarniemi 2016, 35). Tämä on tutkielma taiteen tekemisen käytännöstä, jonka aihe on vapaaehtoinen lapsettomuus, joten se menee hiukan taiteen ulkopuolelle.

Menetelmä, jota opinnäytetyössäni kuvien tulkinnessa käytän, on formalismi, eikä sen teoria palaudu mihinkään yhteen koulukuntaan tai yksittäiseen tulkintaan (Seppä 2012, 99). Tarkastelen aiheitani myös semioottisen teorian lävitse. Formalismin ja semiotiikan yhdistelmän on tarpeeksi laaja menetelmä tulkinnan tekeen vapaaehtoisesta lapsettomuudesta kertovasta kuvakulttuurista.

2.3 Aiempi tutkimus

Vapaaehtoisen lapsettomuuden ja kuvallisen ilmaisun suhteesta toisiinsa ei ole olemassa aiempaa tutkimusta ainakaan Suomessa. Löysin yhden ammattikor-

keakoulun kuvataiteen opinnäytetyön vuodelta 2023, jossa lapsettomuutta oli sivuttu. Opinnäytetyö on nimeltään *Kesyttämätön: naiskuva mytologiassa ja nyky-aikana* ja sen tekijä on Alexandra Amaral Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Siinä ei suoraan sanota, että tekijä olisi vapaaehtoisesti lapseton, mutta kirjoittaja kuitenkin pohtii opinnäytetyönsä äiti-myyteistä kertovassa osiossa omaa lapsettomuuttaan vapaaehtoisesti lapsettomille tutuin ilmaisin, kuten sitä, että mitä jos hän tekeekin lapsia ja sitten huomaakin katuviivansa lasten tekemistä (Amaral 2013, 9).

Tässä opinnäytetyössäni keskityn vapaaehtoista lapsettomuutta käsittelevään kuvakulttuuriin, mutta opinnäytetyölläni on myös yhteiskunnallinen ulottuvuus, koska esimerkiksi kysymys sterilisaatiolaista on poliittinen ja syntyvyyden lasku on ilmiö, joka vaikuttaa yhteiskuntamme kehitykseen. Taiteen tutkimuksessa yhteiskunnallisuuden näkökulma vaihtelee yhteiskuntakritiikistä, aktivistisen taiteen tutkimukseen ja propagandaan sekä kulttuurihäirinnän piirteisiin.

3 VAPAAEHTOINEN LAPSETTOMUUS KUVALLISESTI ILMAISTUNA

Lapsia on tehty enemmän ja kauemmin kuin taidetta. Se, milloin vapaaehtoinen lapsettomuus on saanut alkunsa, on epäselvää. Tutkijat ovat käyneet keskustelua siitä, oliko vapaaehtoista lapsettomuutta olemassa jo 1900-luvun alussa (Maksimainen 2019, 25). Ei ole aivan sattumaa, että luovilla ihmisillä ei välttämättä ole lapsia, sillä vanhemmuus vie aikaa, rahaa ja energiaa, kaikki resurssit, joita luova ura imee yhtä paljon (Clark Gratton 2017). Siksi on aika hämmästyttävää, että vapaaehtoisesta lapsettomuudesta ja sen suhteesta kuvataiteeseen ei löydy tutkimusta.

Taiteen keinoin voi kommentoida omaa identiteettiään, kuten itse teen. Taiteilijana ja vapaaehtoisesti lapsettomana luomisvoimani suuntautuu taiteen, ei lasten tekoon. Taiteessakin äitiys on perinteisesti esitetty sekä ihanteena että luonnollisena, naiseuden olemukseen kuuluvana asiana (Rossi 2003, 173). Sen ei tarvitse olla niin.

Kun vapaaehtoisesti lapsettomien keskuudessa halutaan ilmaista identiteettiä kuvin, sorrutaan usein käyttämään kuvia, jotka kertovat vapaudesta. Esimerkiksi Vapaaehtoisesti Lapsettomat ry on käyttänyt viestinnässään aiemmin logoa, jossa oli lintuja, ja nykyään logoa, jossa on sudenkorento sekä yhdistyksen kansikuvana internetsivullaan kuvaa, jossa on vain kuumailmapalloja. Näille kuville yhteistä on se, että ne kuvaavat lentämistä vapaana. Tällaiset silotellut kuvathan eivät tietenkään loukkaa ketään vahingossakaan, mutta ne kertovat kuitenkin vain vapaudesta yleisellä tasolla, eivätkä sano mitään siitä, että vapauteen ei liity lasta. En siis etsi tähän opinnäytetyöhöni kuvia, joiden teemana on pelkkä vapaus, ellei kuvasta käy myös ilmi, että vapauden täsmällisen tarkka aihe on vapaaehtoinen lapsettomuus.

3.1 Sarjakuvat

Tutkittaessa sarjakuvaa kuvan ja sanan vuorovaikutus tuottaa kertomuksen tulkintaan monitulkintaisuutta (Romu 2018, 306). Sarjakuvan tärkein kerronnallinen yksikkö on ruutu, jonka muoto ja koko luovat sarjakuvan rytmin: pienet ruudut luetaan nopeasti, kun taas suurempiin käytetään enemmän aikaa (Lehtimäki

2015, 12). Sillä, millainen on sarjakuvan päähahmo, on merkitystä. Sarjakuvan peruselementteihin kuuluu, että päähahmo on helposti tunnistettava (Lehtimäki 2015, 12).

Tähän opinnäytetyöhön on valikoitunut sarjakuvien joukosta Nemi ja Viivi ja Wagner. Nemissä päähahmo Nemi ei suhtaudu kovinkaan ymmärtäväisesti lasten tekkoon ja Viivissä ja Wagnerissa toinen päähahmoista, Wagner, ei halua lapsia. Molemmat hahmot, sekä Nemi että Viivin ja Wagnerin Wagner ovat tulkittavissa vapaaehtoisesti lapsettomiksi käyttäytymisensä perusteella. Sarjakuvat koostuvat kuvasarjoista, joissa on jokin kerronnallinen viesti katsojalle. Siksi valikoin tähän opinnäytetyöhöni juuri sarjakuvia esimerkeiksi siitä, kuinka vapaaehtoista lapsettomuutta voidaan käsitellä kuvallisuuden keinoin.

Nemiä on julkaistu vuodesta 1997 ja suomeksi se on ilmestynyt vuodesta 2003 saakka. Julkaisuja on kertynyt ainakin 42 kappaletta, joukkoon mahtuu yksi uusintapainos ja kokoelma-albumeja on tehty 6 kappaletta. Nemi käyttäytyy tavalla, joka on tulkittavissa vapaaehtoiseksi lapsettomuudeksi ainakin teoksissa *Kesän kasvoja*, *Suuria salaisuuksia*, *Kylmää kyytiä*, *Jouluyöt ja juhlayöt*, *Tuulten viemää*, *Syyskapinaa*, *Nemi ihmemaassa*, *Asenne ratkaisee*, *Talvi 06*, *Nemi II*, *Nemi V*, *Nemi VI*, *Syksy 2004*, *Vapaa ja julma*, *Toiselta planeetalta*, *Kevättä hampaissa*, *Piikikäs prinsessa* ja *saalistava sulotar*.

Viivi ja Wagner-sarjakuvaa on julkaistu vuodesta 1992. Julkaistuja teoksia on kertynyt ainakin 51 kappaletta. Viivin ja Wagnerin toinen osapuoli, Wagner taas käyttäytyy vapaaehtoisesti lapsettoman tavoin ainakin teoksissa *Sika pussaa*, *Apua*, *sängyssäni on sika*, *On-nöff-suhde*, *Tiskiallasblues*, *Parisuhteellisuusteoria*, *Ranskalainen liukumäki*, *Sian vuodet 1996-1999*, *Sian vuodet 2002-2003*, *Sian vuodet 2004-2005*, *Sian vuodet 2008-2010*, *Virilli vesipeto*, *Mäyräkoira puistoon* ja *Rakkautta, röh!*.

Nemi on norjalainen Lisa Myhren piirtämä sarjakuva, jossa seikkailee pääosassa epäsovinainen ja hurmaavasti ihanan epäkohtelias goottityttö Nemi, joka on käyttäytymisestään ja sanavalinnoistaan päätellen ilmeisen selvästi vapaaehtoisesti lapseton. Tästä identiteetistään huolimatta Nemi toimii satunnaisesti lapsenvahtina, leikkii kaverinsa Anun lapsen kanssa ja pitää tästä, mutta ei

kuitenkaan muista lapsista. Kuvioissa 1 & 2 on kaksi osuvimmasta päästä olevaa kuvaa (kuvio 1, kuvio 2). Ne kertovat Nemin suhtautumisesta lapsiin ja niiden voi tulkita olevan ilmaisuja hänen vapaaehtoisesti lapsettoman identiteetistään. Laskin, että tämän tyyppisiä kuvia on julkaistu 21 vuoteen 2023 mennessä.

Kuvio 1. Nemi, vapaa ja julma (Myhre, 2006, 7)

Kuvio 2. Nemi, syyskapinaa, (Myhre, 2008, 7)

Viivi & Wagner puolestaan on suomalainen, Jussi "Juba" Tuomolan piirtämä sarjakuva, jossa seikkailee pariskunta, joka koostuu naisesta ja siasta. Näistä sika, Wagner, on selkeästi vapaaehtoisesti lapseton, kun taas Viivi haluaisi lapsia. Wagnerin käytös ei ole tökeröä juopon sian itsekkyyttä, jollaisena sitä voisi pitää, jos ei ymmärtäisi. Kyse on siitä, että kuvissa Wagner ilmaisee vapaaehtoisesti lapsettoman identiteettiä, jota Viivi ei selvästikään kykene ymmärtämään. Pariskunnan lapsettomuutta käsitellään Viivissä ja Wagnerissa kuitenkin suhteellisen vähän siihen nähden, kuinka paljon sarjakuvia on syntynyt. Kuviossa 3 & 4 on kaksi osuvimmasta päästä olevaa kuvaa (kuvio 3, kuvio 4). Laskin, että tämän tapaisia kuvia on julkaistu 12 vuoteen 2023 mennessä.

Kuvio 3. Viivi ja Wagner, on-nöff-suhde (Tuomola, 2017, 46)

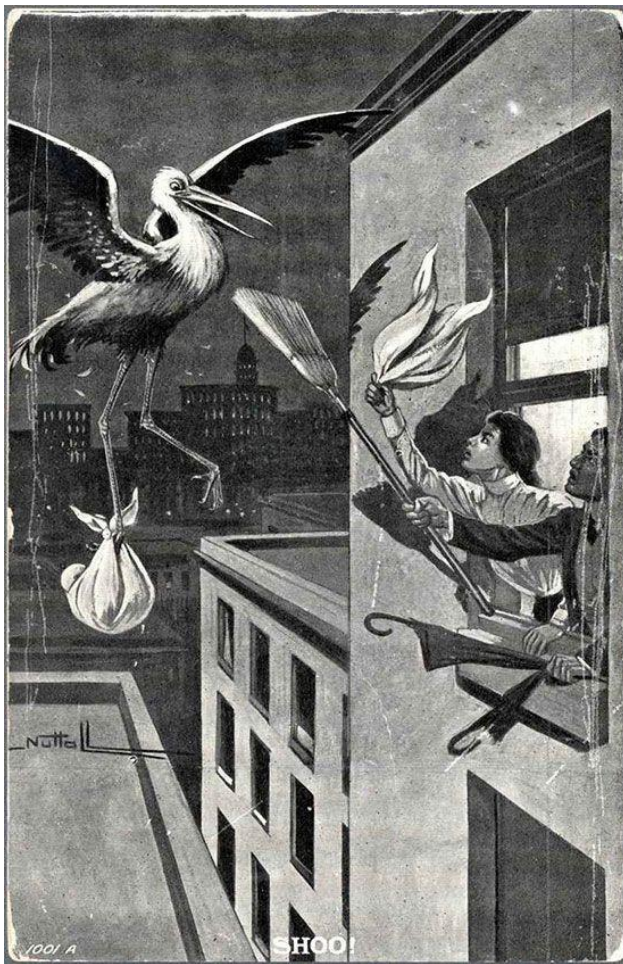
Kuvio 21. Viivi ja Wagner, rakkautta, röh! (Tuomola, 2022, 64)

3.2 Haikarakuvat

Lasten teosta kieltäytymistä on kuvattu usein haikaraan kohdistuvan torjunnan kautta (kuvio 5, kuvio 6, kuvio 7, kuvio 8). Haikaraa on kuvattu milloin lentämässä päin punaisia liikennevaloja, milloin saamassa iskuja sateenvarjosta, luudasta tai käsilaukusta tai sitten haikara vain joutuu torjuvan huutokonsertin kohteeksi. Toisinaan haikara on kuvissa yksinkertaisesti kohdannut kiukkuisen ihmisen, joka käskyttää poistumaan. Joissain kuvissa haikara ajaa takaa naishahmoa, joka juoksee karkuun niin lujaa, kuin jaloista pääsee. Joskus lentävän haikaran jalkoihin on kuvattu painava kahle, joka estää sitä etenemästä tai haikara on kohdannut kissojen ympäröimän naisen ja vauvan sijaan haikaralla onkin kannettavaan kissa, minkä voi tulkita kuvaavan vapaaehtoisesti lapsettomille tyypillistä eläinrakkautta.

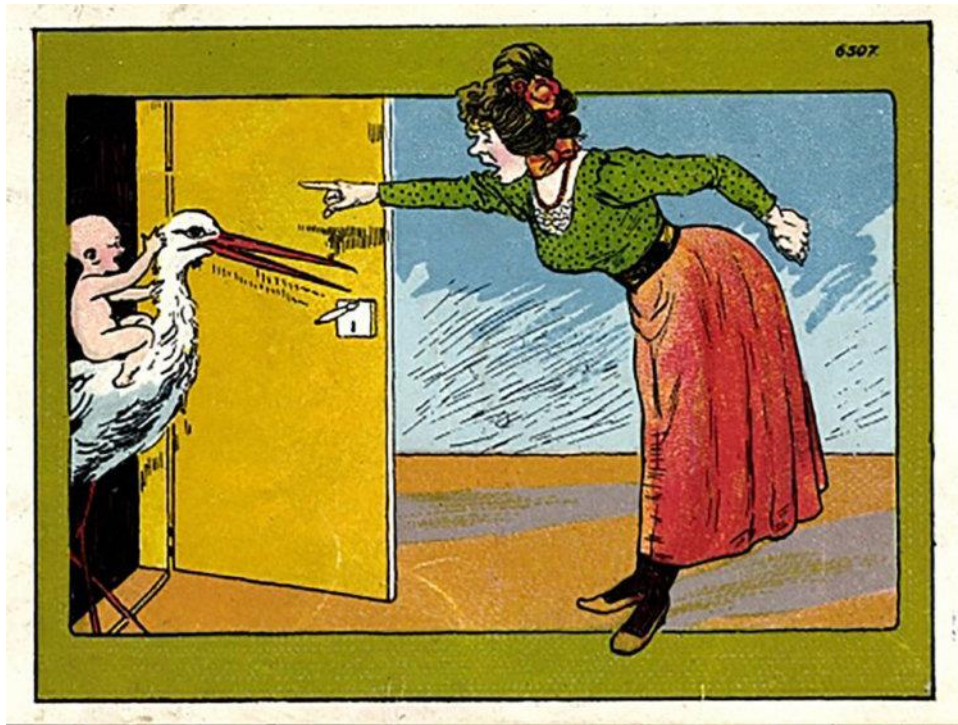
Monet haikara-aiheiset lasten tekoon torjuvasti suhtautuvat kuvat ovat kauniita. Usein kuvat ovat vanhempia teoksia. Ehkä ne ovat vanhimpia kuvia mitä on löydettävissä vapaaehtoisesta lapsettomuudesta ja niistä on eniten löydettävissä osuvia esimerkkejä siitä, kuinka vapaaehtoista lapsettomuutta on kuvattu visuaalisella tasolla.

Kuvio 5 kuvattu haikara-teos on näistä kuvista vanhin. Kuva pyörii netin keskustelupalstoilla, mutta alun perin se lienee ollut postikortti. Tekijää ja vuotta ei kuvalle löydy. Kuvaan on kuvattu ikkunaan nais- ja mieshahmo, jotka yrittävät torjua haikaraa luudalla, sateenvarjolla ja huivilla. Kuvan haikara on pysähtynyt ikkunan eteen epäröivän ja vähän säikähtäneen näköisenä.

Kuvio 5. Hippostcars 2023 <https://www.hippostcard.com/listing/a-s-nuttall-fertility-fantasy-couple-tries-to-shoo-stork-away-c1910-postcard/40588250?fbclid=IwAR2g47R1xTo9n9xCPdd1wCFaQ9TzsyCu-BuEpBEzu00c9MatkN2elzhmxg1Y>

Kuvio 6 on kuvattu haikara tuomassa lasta naiselle, joka kiukkuisen oloisena on käskyttämässä haikaraa palaamaan takaisin sinne mistä se tulikin. Kuva on julkaistu vuoden 2017 kirjoitetussa artikkelissa, mutta se on värillisyydestään huolimatta vanhempi.

Kuvio 6. Is being childfree really the “selfish” choice many think? (Nathan 2017)

Kuvioon 7 on kuvattu Lia Kantrowitzin kuvittamana punaiselle taustalle haikara, joka kyllä lentää ilmassa perinteiseen tapaan pussi suussa roikkuen, mutta joka kuitenkin raahaa raskasta kahletta jaloistaan roikottaen.

Kuvio 7. Lia Kantrowitzin teos, Eight people on why they chose to not have kids. (Goldfarb 2018)

Kuvioon 8 on kuvattu Ylen Johanna Aulenin kuva haikarasta, joka lentää suoraan päin punaisia. Punaiset liikennevalot sanovat tälle nälkää nähneen näköiselle, hoikalle haikaralle tässä tapauksessa seis. Tämä kuva on näistä tähän opinnäytetyöhön valikoituneista kuvista uusin.

Kuvio 8. Yle, Johanna Aulen. En aio hankkia lapsia, enkä tule muuttamaan mielestäni. Kulttuuricockail. (Kulta 2019)

3.3 Kieltomerkkikuvat

Kieltomerkkikuviakin on monenlaisia. Yksi tapa kuvata kieltomerkin kautta lapsi-kielteisyyttä on tapa kuvata kieltomerkki lasten rattaiden yli, ja se onkin pikaisella haulla yleisin vapaaehtoista lapsettomuutta kuvaavista kieltomerkkikuvista (kuvio 9). Toinen tapa kuvata ilmiötä on kieltomerkki, joka on kuvattu menevän lasten tutin, raskaana olevan naisen tai sitten esimerkiksi vaikkapa parkuvan vauvan tai muun lapsikuvan yli.

Kuvio 9. Childless...or childfree? (Blackstone 2014)

3.4 Muut huumorikuvat

Muihin kuviin lukeutuu kaikenikäiset usein huumoripitoiset yksittäiset kuvat. Parhaimmillaan näistä kuvista välittyvä vela-huumori on pistävää ja viiltävän ivalista.

Yksi kuva, jonka tähän valikoin oli Tympeiden tyttöjen. Tympeät tytöt ovat Riina Tanskasen tyttömäistä yhteiskuntakritiikkiä, jota julkaistaan Instagramissa. Tässä kuvassa vuonna 2021 julkaistussa kuvassa naishahmo kusee miesten kaljaan vastalauseena kotimaista synnytyskeskustelua vastaan (kuvio 10). Kuva on vastalause Vesa Laitisen Aamulehden 1.10.2021 kolumnille: *Jos suomalaisnaiset eivät ala pian synnyttää, meitä odottaa julma tulevaisuudenkuva*. Kuvan muotokieli ei ole kovin selkeä, vaan enemmänkin suttuinen, mutta koska kuvan viesti on osuva, valikoin tämän siitä huolimatta mukaan. Tanskasen julkaisut luokitellaan

kirjastomaailmassa sarjakuviin, mutta koska kyseessä on yksittäinen lapsettomuuskeskusteluun kantaaottava huumoripitoinen kuva, luokittelin sen tässä opinäytetyössä muihin huumorikuviin.

Kuvio 10. Riina Tanskanen, Tympeät tytöt- instagram tili (Tanskanen 2021)

4 OPINNÄYTETYÖN TAITEELLINEN OSUUS

4.1 Taiteellisen työskentelyn tekniikka

Tekniikka minulla on öljy kankaalle. Tapani työskennellä on siis varsin perinteinen, mutta toisaalta työskentelyni tuloksena syntyviä kuvia ei aina voi pitää ihan perinteisinä. Se toki riippuu siitä, mitä kulloinkin olen kuvaamassa teoksiini ja millainen on teoksien lopputulos. Tässä opinnäytetyössä olevien öljyvärimaalausten aiheisisältöä ei voi välttämättä pitää perinteisenä, koska vapaaehtoista lapsettomuutta ei ole kuvattu juurikaan öljyvärein.

Modernistisen katsontakannan mukaan perinne ei ole taakka, vaan hyvä työkalu (Tihinen 2003, 185). Perinne antaa minulle tekniikan, josta itse pidän. Tahdon haistaa ja tuntea maalin käsissäni, kun työstän teoksiani. Se antaa tunteen siitä, että vain silloin olen tekemässä oikeaa taidetta. Perinne on aarreaitta, jonka pohjalta tämän ajan teemoihin saadaan historiallista taustaa ja syvyyttä (Tihinen 2003, 185).

4.2 Omien aiempien teosten sisältö

Valmiita aineistoja, joita aion käyttää opinnäytetyöni pohjana, ovat itse aikaisempina vuosinani tekemäni maalaukset, joiden ideamaailmaa tulen jatkamaan. Kun maalaan vapaasti ilman, että kukaan on kiinnittämässä huomiota siihen, että homma tulee hoidettua oikeaoppisesti, en koskaan tee luonnoksia, vaan maalaan päässäni olevan kuvan suoraan kankaalle. Mitään luonnosvaiheiden materiaaleja ei siis ole olemassa näistä aiemmista teoksista. Teokseni ovat pääasiassa sanattomia, eikä niissä ole selittävää tekstiä, paitsi jossain poikkeustapauksessa, kuten muu vaara- *Varo, olen vela*-nimisen teoksen kyltissä.

Aiemmat teokseni ovat vuodelta 2014, niitä on neljä ja ne eivät ole kovin suuria (kuvio 11). Ne ovat ensimmäisiä hahmotelmiani ja yrityksiäni kuvata vapaaehtoista lapsettomuutta maalaustaiteen keinoin. Teoksissani olen kuvannut sterilisaatiota ja käsitellyt sitä torjuntaa, joka vapaaehtoisesti lapsettomien taholta usein kohdistuu lapsiin. Aiemmissa teoksissa on viitteitä pohjoiseen mielenmaisemaan ja lappilaiseen kuvakulttuuriin.

Kuviossa 11 on esitetty kollaasi aiemmista tekemistäni teoksista.

Kuvio 11. Ylhäältä vasemmalta: Vela-efekti, 80 x 58. Ylhäällä oikealla: Kuki kukkani klipsisin kukin, 55 x 46, Alhaalta vasemmalta: sterilization is my dream, 77 x 50, Varo, olen vela!, 50 x 60, Öljyvärimaalauksia, 2014.

Vela-efekti-teoksessa on kuvattu Vapaaehtoisesti Lapsettomat ry:n vanhaa logoa, joka pyörii lumipallon lailla maisemassa, jossa juoksentelee poroja. Teoksen kuvakulttuuri viittaa pohjoiseen mielenmaisemaan ja siihen, että myös lappilainen voi olla vapaaehtoisesti lapseton, vaikka Lappi tuntuukin olevan paikka, jossa ajatellaan ajoittain varsin perinteisesti.

Kuki kukkani klipsisin kukin-teokseen on maalattu kukkien keskelle naisen sukuelimet ja niiden alle Vapaaehtoisesti Lapsettomat ry:n vanhaa logoa jäljittelevä kuvio. Naisen sukuelimissä on klipsit, jotka niihin laitetaan sterilisaatiota tehdessä.

Sterilisation is my dream-teos on tehty vuonna 2014, vaiheessa, jolloin oma sterilisaationi oli vasta haave. Teokseen on kuvattu sterilisaatiossa käytetyt sakset. Usein saksikuvia näkee aiheesta kertovissa valokuvissa, harvemmin piirrettyinä tai maalattuina. Joskus sterilisaatiota on kuvattu piirtämällä naisen sukuelimistä lähtemään piuhat, jotka sitten on katkaistu saksilla. Tämä symboloi ajatusta: piuhat poikki.

Varo, olen vela-teokseen on kuvattu muu vaara-liikennemerkki ja sen alle teksti vela, varoittamaan siitä, että taiteilija on vapaaehtoisesti lapseton, eikä siis näin ollen kohteliaasti ilmaistuna halua lapsia. Tämä on minun oma versionni kuvata vapaaehtoista lapsettomuutta liikennemerkeistä tutuin kieltoimerkein.

4.3 Opinnäytetyön teoksien sisällöstä

Seuraavaksi kerron kirjallisia hahmotelmia taiteellisesta produktiosta, joka on opinnäytetyöni toiminnallinen osa. Teemoja tulee olemaan nämä viisi ja ne kuvataan tarkemmin tässä luvussa. Teen jokaisesta teemasta yhden teoksen.

1. Haikarat. Haikaroita on usein kuvattu tuomassa lapsia ja niitäkin kuvia löytyy, joissa haikaran ei haluta tuovan lasta. Löytämäni kuvat ovat olleet pääosin vanhoja, joten ehkä olisi syytä luoda uutta, nykypäivään sopivaa kuvastoa. Voin luoda kuvan, jossa haikaraa tähdätään RK62:lla eli rynnäkkökiväärillä. Olen asevelvollinen, joten se kaiketikin olisi osuvaa. Maalauksen nimeksi tulee: *Haikara, älä tänne lennä!*

2. Numerot – 30 kärsimyksen vuotta. Vapaaehtoisessa lapsettomuudessa maaginen numero on kolmekymmentä. Se on se ikä, missä pääsee halutessaan sterilisoitavaksi Suomen nykyisen lainsäädännön mukaan. Kuinka kuvata visuaalisesti numeroa kolmekymmentä? Ajattelen pitkänmallista maalausta, jossa näkyy käsi, joka pitelee ruusukimppuja. Maalauksen nimi on *Velan kukkia – kolmekymmentä kärsimyksen vuotta*. Ruusuja on se kolmekymmentä, mutta ne ovat piikkisiä ja repivät niitä pitelevän käden haavoille. Se kuvastaa sitä, kuinka tuskaisia ensimmäiset kolmekymmentä ikävuotta usein ovat vapaaehtoisesti lapsettomille.

3 Sterilisaatio. Usein vapaaehtoisesti lapsettomat tekevät sterilisaation, koska haluavat ehkäisyn olevan pysyvää ja kestävä. Tätä on tutkittu ja dokumentoitu eri tavoin, mutta sitä ei ole kuvattu taiteen keinoin. Kuinka kuvata sterilisaatiota kuvallisen ilmaisun keinoin? Tästä minulla on olemassa pari vanhaa öljyvärimaalausta, joita voi käyttää ideoinnin pohjana, mutta ideaa tulee jatkaa. Voisin mahdollisesti yhdistää näiden kuvakielen ja maalata samaan teokseen steriloinnissa käytetyt sakset ja naisen sukuelimet, joissa on sterilointiklipsi. Maalauksen nimeksi tulee: *Sterilisaatio – kuki kukkani klipsisin kukin.*

4. Identiteetti. Vapaaehtoisessa lapsettomuudessa on kyse identiteetistä, joka on usein varsin voimakas, mutta kuinka luoda tästä kuva? Vapaaehtoisesti lapsettomat pitävät usein sterilisaation kunniaksi sterilisaatiojuhlat. Voisin tehdä maalauksen, jonka nimi on: *Haluan juhlien jatkuvan - sterilisaatiojuhlat.* Tämä siksi, että usein velloja syytetään pinnallisesta biletyksestä. Visuaalisesti bileet ovat kuitenkin kiehtova aihe ja toteutettavissa niin, että vello-identiteettiä voi tuoda sitä kautta esiin. Voisin teoksellani tuoda esiin myös lappilaisuutta ja maalata bailaavia poroja. Jotta teoksesta kävisi ilmi, että kyseessä on nimenomaan vapaaehtoisesti lapsettomien bileet, voin maalata johonkin nurkkaan vello- muu vaara- liikennemerkkikyltin.

5. Kulttuuri. Suomessa on oma vapaaehtoisesti lapsettomien alakulttuuri. Se on osin kytköksissä Vapaaehtoisesti Lapsettomat ry:n toimintaan, mutta osa kulttuuriin kuuluvista on täysin yhdistyksen ulkopuolella ja alakulttuuri on jossain määrin epäyhtenäinen, eikä sitä edes tunneta kovin hyvin. Se on silti olemassa ja kukoistaa ainakin netin syövereissä Facebookin keskusteluryhmissä. Kuinka kuvata tätä kulttuuria ja sen kehitystä? Vapaaehtoista lapsettomuutta kuvataan usein vapauden kuvin ja vapaus on kulttuurissa keskiössä. Voisin kuvata vapaaehtoisesti lapsettoman ihmishahmon, jonka olemuksesta huokuu vapaus ja samaan kuvaan kärsiviä ihmishahmoja, jotka ovat kahlehdittuja kahleihin lastenvaunuihin. Ehkä teoksen vello-hahmon voisi kuvata lentämään porolla vapaana samaan aikaan, kun lapsia tehneet kahlehditut hahmot olisivat maan vankeja. Sillä tavalla teokseen tulisi mukaan myös Lappilaisuutta. Maalauksen nimeksi tulee *Vello lentää vapaana.*

4.4 Luonnokset

Normaalisti, maalatessani vapaana omaan tahtiin, en tee koskaan luonnoksia, vaan räiskin värit suoraan kankaalle. Korkeintaan luonnostelen hyvin pikaisesti kankaalle sen, mitä aion tehdä. Siksi nämä tämän opinnäytetyön luonnosvaiheen kuvat eivät ole kovin kummoisia. Ne on hutaisten sutaistu paperille kuulakärkikynällä.

En kuvaa jokaisen työn jokaista vaihetta tähän prosessiini, koska teen kaikki teokseni lähes samalla tekniikalla ja tavalla, vaan valikoin 2 keskenään mahdollisimman erilaista teosta kutakin työvaihetta kohti. Kuviossa 12 on siis kuva kahdesta teoksesta siinä vaiheessa, kun olen tehnyt luonnoksen paperille (kuvio 12). Loput kuvat on esitetty liitteissä 1-4.

Kuvio 12. Vasemmalta luonnos paperille, velan kukkia – 30 kärsimyksen vuotta ja oikealla luonnos Vela lentää vapaana

4.5 Työvaiheita

Kuvaan tähän lukuun työvaihe-prosessiani. Tässä seuraavassa vaiheessa olen siirtänyt luonnoksen paperilta kankaalle (kuvio 13). Tavallaan olen siis merkinnyt

kankaalle, mitä mihinkin kohtaan maalausta tulee. Luonnoksien värisävyinä on ruskea ihan sen takia, että käytän ruskeaa aika vähän, koska se ei ole minusta värinä kovin kaunis ja ajattelin käyttää tavaroissani olevia ruskeita värejä vähän vähemmäksi tämän opinnäytetyön luonnoksiin. Tässä on luonnokset vain kahdesta kankaalle viedystä työstäni. Loput ovat esitetty liitteissä 1-4.

Kuvio 13. Luonnos Velan kukkia – 30 kärsimyksen vuotta ja luonnos Vela lentää vapaana

Seuraavaan vaiheeseen olen maalannut taustat valmiiksi eli käytännössä ne alueet, jotka ovat kauimpana katsojasta, kun maalausta katsotaan suoraan edestä (kuvio 14). Nämä ovat alueita, jotka voivat lopullisessa työssä jäädä taustalle, ehkä jopa osittain peittoonkin, riippuen siitä, miten työstän teostani seuraavissa vaiheissa. Tähän osioon olen ottanut vain kaksi töistäni. Loput kuvat keskeneräisistä töistä liitteissä 1-4.

Kuvio 14. keskeneräinen teos oikealta Vela lentää vapaana ja Velan kukkia – 30 kärsimyksen vuotta

Seuraavassa vaiheessa olen kuvannut teokset, jotka ovat jo saaneet taustansa lisäksi lisää väriä. Teen teoksia kerroksittain, aloitan siitä, mikä on katsojasta kauimpana, sitten siirryn astetta lähemmäs, kuten kuviossa 15 olevissa teoksissa on tehty. Näistäkin kuvista on kuitenkin nähtävissä, että päälle maalausta tulee tulemaan ainakin pienessä mittakaavassa jatkossa. Loput tämän tapaiset kuvat ovat liitteissä 1-4.

Kuvio 15. keskeneräinen teos. Vela lentää vapaana ja velan kukkia – 30 kärsimyksen vuotta

Seuraavassa vaiheessa teokset alkavat olla jo lähellä sitä, että ovat valmiita (kuvio 16). Vielä pitää kuitenkin jotain pieniä yksityiskohtia hioa ja odottaa aiempien maalikerrosten kuivumista, jotta päälle voi maalata lisää. Loput lähes valmiista kuvista liitteissä 1-4.

Kuvio 16. Keskenikäinen teos: Vela lentää vapaana ja velan kukkia – 30 kärsimyksen vuotta.

4.6 Valmiit taideteokset

Tässä luvussa kuvaan valmiit teokset. Vapaaehtoinen lapsettomuus on yksi piirre ihmisyydessä. Kuva ihmisestä on vanhempi kuin taide ja ihmisen kuva on myös tärkeä osa nykytaidetta (Tihinen 2003, 216). Olen kuitenkin kuvannut suoraan ihmisiä vain yhteen näistä teoksistani. En ole kokenut tarvetta tehdä sen enempää ihmiskuvauksia. Usein näkee valokuvia, joihin on kuvattu ihmisiä silloin, kun on haluttu saada aikaiseksi jokin kuva vapaaehtoisesta lapsettomuudesta, mutta tämän opinnäytetyön tarkoitus ei ole pelkkien ihmishahmojen kuvaaminen, joskin kaikki kuvat sinällään liittyvätkin ihmisiin.

Tein aikoinaan, vuonna 2009, Pohjois-Savon opiston kuvataidelinjan lopputyöni hieman samaan tapaan kuin tämän Haikara, älä tänne lennä-teokseni (kuvio 17). Siinäkin oli kohde kuvattu hillan ja asean tähtäimen läpi. Työn nimi oli petoviha-Lapin pimein ilmiö. Ajatus haikarasta, jota katsotaan asean tähtäimen läpi, sai alkunsa siitä teoksesta. Visuaaliselle tasolle tuotu vihamielinen suhtautuminen haikaraan on ikiaikainen tapa tuoda esiin kielteisiä tunteita, jotka liittyvät lasten tekoon. Haikara, joka tähän teokseen maalautui, muistuttaa enemmänkin lihavaa pulua tai loppia, mutta ehkä se ei haittaa. Se on minun tulkintani haikarasta. Tämä oli teoksista ensimmäinen, josta tuli valmista.

Kuvio 17. Haikara, älä tänne lennä!, öljyvärityö, 73 x 92

Suomen nykyisen lainsäädännön mukaan sterilisaation voi saada täytettyään 30-vuotta, mikä on kohtuuton odotusaika. Joka tapauksessa idea tähän työhön Velan kukkia – 30 kärsimyksen vuotta, syntyi lainsäädännöstä. (kuvio 18). Ajatus kukista kuvaamaan näitä kolmeakymmentä kärsimyksen vuotta tuli varmaankin tiedostamattani taustastani. Olen aiemmalta koulutukseltani muun muassa puutarhuri-hortonomi AMK.

Kuvio 18. Velan kukkia – 30 kärsimyksen vuotta, öljyväri, 60 x 90

Sterilisaatio- kuki kukkani klipsisin kukin- teoksestani (kuvio 19) muotoutui lähes toisinto aiemmasta työstäni, jonka tein 2014. Teos on hyvin pitkälle samantapainen väri- ja muotomaailmaltaan. Kopio se ei silti ole, vaan oma itsenäinen teoksensa. Uutta siinä on, että teokseen on lisätty sakset kuvaamaan ajatusta piuhat poikki. Tähän teokseen olen oikeastaan vähiten tyytyväinen, koska siitä tuli osittain toisinto ja siinä ei ole kovin paljoa mitään, mikä olisi ollut minulle varsinaisesti uutta, eikä esimerkiksi kukkia voi pitää kovin onnistuneina.

Kuvio 19. Sterilisaatio – kuki kukkani klipsisin kukin, öljyvärityö, 65 x 81

Vapaaehtoisesti lapsettomia on pidetty monesti vain pinnallisina bilettäjinä. Vaikka se ei pidä paikkaansa, idea tähän lähti seuraavaan teokseen siitä, että sterilisaatiojuhlat voivat olla visuaalisesti kiehtova kuvaamisen kohde. En kuitenkaan halunnut maalata ihmisiä, koska ihmiset eivät ole kovin kiinnostavia, vaan maalasinkin sen sijaan onnellisia tanssivia poroja, jotka nauttivat vapaudestaan sterilisoituina joutumatta koskaan pelkäämään paksuksi paukahtamista ja sen seurauksia (Kuvio 20).

Kuvio 20. Haluan juhlien jatkuvan – sterilisaatiojuhlat Lappilaisittain, öljyväriyö, 73 x 92

Viimeisen teoksen idea muotoutui siitä, että usein vapaaehtoista lapsettomuutta kuvataan valokuvin, jotka kertovat vapaudesta. En kuitenkaan halunnut tehdä valokuvia, koska valokuvaaminen on enimmäkseen aika tylsä tapa kuvata kohdetta. Sen sijaan keksin kuvata öljyvärein vapaaehtoisesti lapsettoman lentämään onnellisena, elämästään nauttien, poron selässä vapaana taivaan tuulissa, samaan aikaan, kun mamma-osastoon kuuluva naishahmo kulkee pallo nilkassaan työntäen raskaita lastenvaunuja maankamaralla ja näyttäen onnettomalta (Kuvio 21).

Kuvio 21. Vela lentää vapaana, öljyväri 81 x 100

5 POHDINTA

Työni tavoitteena oli tutkia vapaaehtoisen lapsettomuuden kuvallista maisemaa. Sekä kuvia, joita on aiemmin tehty ja joita itse tein prosessin aikana. Tavoitteet toteutuivat ja löysin aiemmin tehtyä kuvastoa vapaaehtoisesta lapsettomuudesta. Loin kuvastoa myös itse.

Opinnäytetyö antoi vastauksen kysymyksiin siitä, kuinka vapaaehtoista lapsettomuutta on kuvattu aiemmin taiteen keinoin. Tärkeimpänä opinnäytetyön tuloksena voidaan pitää sen tiedostamista, että vapaaehtoisesta lapsettomuudesta todellakin voi luoda lisää visuaalista materiaalia entisten jatkoksi, koska se on aihealue, jota ei ole kuvattu kovinkaan paljon taiteen keinoin.

Tämän opinnäytetyön teoksien tekeminen onnistui kohtuullisessa aikataulussa. Osa nopeammin, osa hitaammin. Osa oli jo valmiina, kun osa vasta oli kuivumassa ensimmäisten maalikerrosten jäljiltä. Toiset vaativat maalausta useamman kerroksen ennen valmistumistaan, toiset valmistuivat vähäisin maalikerroksin.

Syntyvyyden lasku on eräänlainen naisten oikeuksien menestystarina ja se mul-listaa yhteiskuntia tulevaisuudessa (Tamminen, 2023). Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että ilmiötä tutkitaan, kaikki sen puolet huomioiden, myös visuaalisen ulottuvuuden. Lisääntymisnormin laahus on pitkä, mutta tutkimuksen tulosten valossa näyttää siltä, että normin voima on heikentymässä, vaikkakin hitaasti (Raitala 2022, 246).

5.1 Jatkotutkimuksen tarve

Tämä opinnäytetyö on vain pinnallinen vilkaisu vapaaehtoisen lapsettomuuden ja kuvallisen ilmaisun suhteeseen. Aihetta voisi tutkia tarkemminkin, sillä vapaaehtoisen lapsettomuuden ihanne on vahvistunut entisestään viime vuosina (Miettinen 2015, 24). Tästä huolimatta suomalaisista vapaaehtoisesti lapsettomista ja heidän kuvakulttuuristaan ei tiedetä paljoakaan. Tämä tutkimus on keskittynyt vain suomenkielisenä löydettävään kuvamateriaaliin. Vieraskielisistä kuvamateri-

riaaleista ei ole olemassa tutkimusta, joten sille olisi tarvetta. Taiteilijoiden elämäkerrallista historiaa ei ole tutkittu lapsettomuus-näkökulma edellä. Ei ole kysytty lisääkö taiteilijuus lapsettomuutta ja kuinka vapaaehtoista se tällöin on.

On paljon eri puolia, joista vapaaehtoista lapsettomuutta ei ole vielä tarkasteltu. Sitä, kuinka vapaaehtoinen lapsettomuus ilmenee erilaisin tavoin muilla kulttuurisilla tasoilla, kuten kirjallisuudessa, elokuvissa ja televisiosarjoissa ei ole tutkittu. Siitä, kuinka vapaaehtoiseen lapsettomuuteen suhtaudutaan työelämässä, ei ole kattavaa tutkimusta. Aihetta on ainoastaan sivuttu. Vapaaehtoisen lapsettomuuden ja uskonnon suhdetta toisiinsa ei ole tutkittu, vaikka tiedetäänkin, että vapaaehtoisesti lapsettomissa on sekä uskonnollisia, että ei-uskonnollisia ihmisiä. Toisinaan kuulee väitettävän, että naiset eivät tee lapsia, koska pelkäävät vartalonsa menevän siitä jotenkin pilalle. Mahdollisesta vapaaehtoisen lapsettomuuden ja kauneusihanteiden välisestä suhteesta toisiinsa ei kuitenkaan ole olemassa tutkimusta. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna naisilla on vain harvoissa kulttuureissa ja maissa täysi mahdollisuus päättää omasta lisääntymisestään (Salo 2001, 23). Jonkin verran siis tiedetään siitä, miten vapaaehtoiseen lapsettomuuteen suhtaudutaan eri kulttuureissa, mutta aiheesta ei ole kuitenkaan tehty Suomessa perusteellista tutkimusta. Silloin tällöin eri poliitikkojen möläytykset lasten tekoon liittyen, nousevat julkisuuteen, mutta aihetta ei ole käsitelty tutkimuksellisin keinoin, kuten ei myöskään sitä, miten yhteiskunnalliset paineet vaikuttavat vapaaehtoisen lapsettomuuden valitsemiseen. Lukuun ottamatta lyhyttä mainintaa vuonna 2022 julkaistussa Leena Raitalan tekemässä väitöstutkimuksessa, jossa todetaan, että lisääntymisnormi näyttää olevan heikentymässä hitaasti ja yhteiskunnan vaikuttamismahdollisuudet siihen, hankitaanko lapsia vai ei, vaikuttavat pieniltä, koska syntyvyys nähdään henkilökohtaisena valintana, joka ratkaistaan kodeissa, eikä julkisilla foorumeilla (Raitala 2022, 246).

LÄHTEET

Amaral, A. 2023. Kesyttämätön: naiskuva mytologiassa ja nykyaikana. Opinnäytetyö, kuvataide. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Blackstone Amy 2014. Childless...or childfree? *Contextst*, 13(4), 68-70 Viitattu 25.9.2023. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1536504214558221>.

Clark Cratton E. 2017. Why artists don't have kids. Artshub 5.4.2017. Viitattu 31.8.2023 <https://www.artshub.com.au/news/opinions-analysis/why-artists-dont-have-kids-253482-2355824/>.

Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. 2. painos. Helsinki: Wsoy.

Goldfarb A. 2018. Eight People on Why They Chose to Not Have Kids. Vice 3.5.2018. Viitattu 27.9.2023 <https://www.vice.com/en/article/wj74z9/eight-people-on-why-they-chose-to-not-have-kids>.

HipPostcard 2023. <https://www.hippostcard.com/listing/a-s-nuttall-fertility-fantasy-couple-tries-to-shoo-stork-away-c1910-postcard/40588250?fbclid=IwAR2g47R1xTo9n9xCPdd1wCFaQ9TzsyCuBuEpBEzu00c9MatkN2elzhmxg1Y>.

Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huhmarniemi, M. 2016. Marjamatkoilla ja kotipalkisilla- keskustelua Lapin ympäristökonflikteista nykytaiteen keinoin. Väitöskirja. Lapin yliopisto.

Kallio, M. 2021. Taiteilija vallan verkostoissa. Taiteilijan valta tulkittuna materiaali-ilähtöisesti. Opinnäytetyö, kuvataiteilija YAMK, LAB-ammattikorkeakoulu.

Kiasma 2015. Eri mieltä - Nykytaiteen toisinajattelijoita. Helsinki: Kiasma.

Kulta N. 2019. En aio hankkia lapsia, enkä tule muuttamaan mieltäni. Yle. 13.11.2019. Viitattu 27.9.2023 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/11/13/en-aio-hankkia-lapsia-enka-tule-muuttamaan-mieltani>.

Lampela, K. 2012. Taiteilijoita tarvitaan ihan toisenlaisiin hommiin. Tutkimus kuvataiteilijoiden asenteista ja taiteen yhteiskuntakriittisistä mahdollisuuksista. Väitöskirja, Lapin yliopisto.

Lehtimäki Joonas, 2015 Sarjakuvakomiikan opas – Visuaalinen ja narratiivinen komiikka strippisarjakuvassa. Taiteen maisterin opinnäyte, kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma. Aalto-yliopisto. Viitattu 10.10.2021

Maksimainen H. 2019. Vauvattomuusbuumi: kun lakkasimme lisääntymästä. Jyväskylä: Atena.

Metsämuuronen J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp

Miettinen, A. 2015. Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. Perhebarometri 2015 E 49. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos.

Myhre, L. 2006. Nemi: vapaa ja julma. Toim. Marttinen A., Tampere, Egmont

Myhre L. 2008. Nemi: syyskapinaa. Toim. Malmberg V. & Kohtala A. Tampere, Egmont.

Nathman Norman Avital. Is being childfree really the "selfish" choice many think? Viitattu 25.8.2023 <https://groknation.com/culture/childfree-really-selfish-choice-many-think/>

Raitala, Leena 2022. Toimijuus ja normi: lingvistinen diskurssianalyysi vapaaehtoisen lapsettomuuden kulttuurisista merkityksistä. Väitöskirja, kielitieteet. Oulun yliopisto.

Romu Leena. 2018. Liiallisuutta, nurin kääntämistä ja rajojen rikkomista. Kati Kovácsin sarjakuvateokset Vihreä rapsodia, Karu selli ja Kuka pelkää Nenian Ahnavia? kertomuksina ruumiillisuudesta. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

Rossi, L-M 2003. Maalattu sukupuoli. Teoksessa. Toim. H. Sederholm, H. Hanka, R. Kallio, V. Kallio, M-T Kivirinta, S. Salin, S. Sinisalo ja R. Stewen. Pinx- maalaustaide Suomessa: tarinankertojia. Helsinki: Weilin-Göös.

Salo, A. 2001. Lapsettomuus naisen tietoisena valintana. Pro gradu, yhteiskuntapolitiikka, Jyväskylän yliopisto.

Seppä, A. 2012. Kuvien tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.

Tamminen Maija 2023. Syntyvyyden lasku on menestystarina, joka haastaa valtiot. Kauppalehti 16.8.2023. Viitattu 22.8.2023 <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/syntyvyyden-lasku-on-menestystarina-joka-haastaa-valtiot/1fcfdb6-f23d-487a-b9aa-493cf5f0c0d3>

Tanskanen, R. 2021. Tympeät tytöt- instagram tili. Viitattu 2.8.2023 <https://www.instagram.com/tympeattytot/?hl=fi>

Tihinen J-H. 2003. Perinteen ja nykykulttuurin liitto & Kehon kuvia. Teoksessa Toim. H. Sederholm, H. Hanka, R. Kallio, V. Kallio, M-T. Kivirinta, S. Salin, S. Sinisalo ja R. Stewen. Pinx-maalaustaide Suomessa: tarinankertojia. Helsinki: Weilin-Göös

Tuomi J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuomola J. 2017. Viivi ja Wagner: On-nöff-suhde. Helsinki: Otava.

Tuomola J. 2022. Viivi ja Wagner: Rakkautta, röh! Helsinki: Otava.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Vuoristo J. 1997. Taideteos merkinä- johdatus semioottiseen taidekäsitteeseen. Helsinki: SKS.

LIITTEET

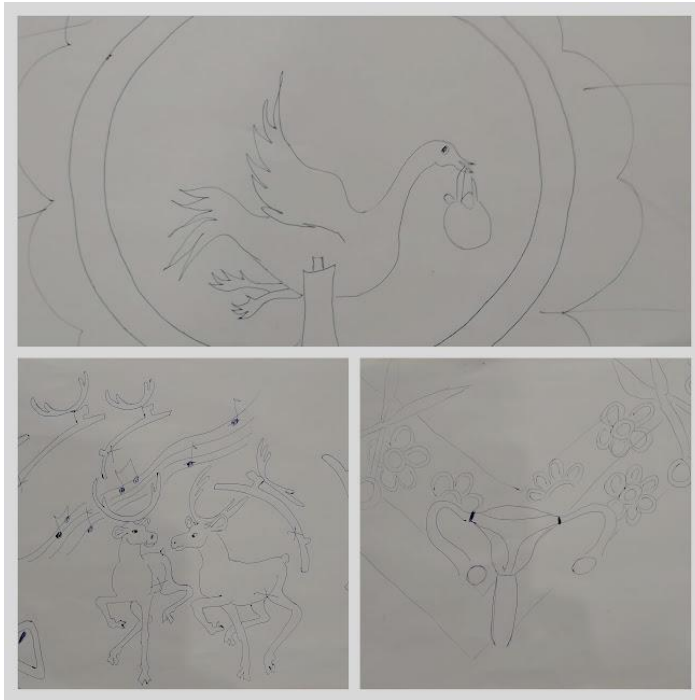
Liite 1 Kollaasi luonnoksista paperille

Liite 2 Kollaasi luonnoksista kankaalle

Liite 3 Kollaasi keskeneräisten töiden ensimmäisestä vaiheesta

Liite 4 Kollaasi keskeneräisten töiden toisesta vaiheesta

Liite 1 Kollaasi luonnoksista paperille

Kuva: luonnokset paperille. Ylhäältä Haikara, älä tänne lennä, alhaalla vasemmalla Tahdon juhlien jatkuvan – sterilisaatiojuhlat Lappilaisittain ja oikealla Kuki kukkani klipsisin kukin.

Liite 2 kollaasi luonnoksista kankaalle

Kuva: luonnokset kankaalle. Ylhäällä Tahdon juhlien jatkuvan – sterilisaatiojuhlat Lappilaisittain, alhaalla vasemmalla Kuki kukkani klipsisin kukin ja oikealla Hai-kara, älä tänne lennä.

Liite 3 kollaasi keskeneräisten töitten ensimmäisestä vaiheesta

Kuva: keskeneräiset teokset 1. Ylhäällä Haikara, älä tänne lennä, alhaalla vasemmalla Kuki kukkani klipsisin kukin ja oikealla Tahdon juhlien jatkuvan – sterilisaatiojuhlat Lappilaisittain.

Liite 4 Kollaasi keskeneräisten töitten toisesta vaiheesta

Kuva: keskeneräiset teokset 2. Ylhäällä Tahdon juhlien jatkuvan – sterilisatiojuhlat Lappilaisittain, alhaalla vasemmalla, Haikara, älä tänne lennä ja oikealla Kuki kukkani klipsisin kukin.